

בשבת דייקא משום דאז הכל הם במדרגה זו, והנה אדם הוא ע"ש עפר מן האדמה, ולכאורה הלא רק הגוף הוא מן האדמה, ולכאורה הו"ל להקרות גם ע"ש הנפש, אבל כבר כתבו המפרשים דגם עבור הנשמה נקרא אדם, ע"ש אדמה לעליון, דהנשמה לוקח מעולם העליון.

וי"ש להסביר עפ"י מאי דאמר' (ברכות י.) בחמשה דברים דומה הנשמה להש"ת, מה הש"ת רואה ואינו נראה אף הנשמה כן עי"ש, ע"כ נקרא אדם ע"ש אדמה לעליון דהנשמה דומה להש"ת, והנה האדם לריך שידבק שני צחי אדם ה"ל ולא יהי נפרדים כנ"ל, שגם עניני גופניות יעשה באופן שגם הנשמה תכנה מזה, וה"ד אחיזה דרך ישראל שידבק זה שני צחי אדם ויהי לאחדים. והנה כס רומז על עניני הגופניות, ע"ד הכל מודים בעלמך דע"י נמי לכם, ויחוס מורה על התחברות, ע"ד דאמר' בגמרא (צ"ק ע"ז.) ע"ד חן לו יחוס דאין לו התחברות עם אצותיו, וה"ד הביאו לי "ספרי" יחוס, כס", שהספר שלי דכיונו התורה שהוא ספרו של הש"ת, יש לו שייכות עם ה"כס", כמו גבי ישראל.

וה"ד בגמרא הכל מודים בעלמך דע"י נמי לכם, שהוא יום שניתנה בו תורה, להראות שבישראל אף ה"כס" שייכת עם התורה.

* * *

ק

תרצ"ד צעהלים יצ"ו

חב"בין ישראל שניתן להם כלי חמדה חנה יתירה נודעת להם שניתן להם כלי חמדה שבו נברא העולם וכו' (אבות פ"ג מ"ד). ויל"ד הלא כתיב (דברים לג) ד' מסיוני בא הופיע מהר פארן ואחרי מרצבות קודש, ופירש"י שהחזיר הקצ"ה על כל אומה ולשון ולא רצו לקבל התורה, וכן הוא בגמרא (ע"ז דף ב:) עי"ש, וא"כ מאי חציבותא הוא לגבי ישראל שניתן להם התורה. ויל"ד צס"ד כוונת המשנה, דהנה איתא צנדרים (פ"א.) מאי דכתיב מי האיש החכם ויצן את זאת וגו' על מה אצדה הארץ וכו' שלא צרכו בתורה תחלה. ויל"ד אי' מאי החטא הגדול הזה שיבי' על זה עונש גדול. ועוד מ"ע באמת לא צרכו, דהא מוכח בגמרא דלימוד התורה קיימו רק שלא צרכו בתחלה, א"כ לריך להבין מה היתה כוונתם בזה.

וגר"א צס"ד כוונת הגמרא, דהנה איתא (צ"ח דף כ"ה:) מפני מה ניתנה תורה לישראל מפני שהן עזין, ופרש"י שניתנה להם התורה להחיש עזותן ע"י התורה

עי"ש, ועי' מהרש"א שכ' דכוונת הגמרא הוא דע"י שיש בהם מדת עזות לא ישובו מפני כל, ועי' ערוך צ' דכוונת מהרש"א הוא שיש בהם מדת עזות דקדושה שלא ישובו מפני המלטיגים עליהם בעבודת הש"ת ולמסור נפשם על התורה עי"ש, וכן ראינו בישראל שצכל עת מלוא מסרו נפשם על קדושת שמו יתצרך, וכמה אלפים מישראל וכמה קבילות קדושות כבר נשרפו ונהרגו על קדושת שמו, משא"כ באור"ע לא שמענו שמסרו נפשם על אמונתם, רק על הפרינליפ שלו הוא מוסר נפשו, שהוא רוצה שישג הפרינליפ שלו בעניני פוליעיק, וכן מוסרים נפשם למלאות תאוותיהם, אבל על אמונתו אינו מוסר נפשו, משא"כ יחודי כשר הוא מוכן ומזומן צכל עת למסור נפשו על אמונה צד' וצתורה משח תורה שצכתב ושצע"פ, ולכך ניתנה תורה לישראל, דאלו ניתנה ח"י לאומות כבר לא הי' זכר מקבלת התורה, דלא הי' מוסרים נפשם על התורה דאין בהם מדת עזות דקדושה הלאה.

הנהגה

והנהגה יש להביא רא' לפי המהרש"א ממה דאמר' בגמרא (שבת ק"ה.) מנין ללשון נעריקון מה"ת שני אצ"כ"י נעריקון אלא נפשי כתבית יבצית, ופי' צספ"ק זרע קודש מרציתו מרפשיעין דהנה החילוק צין שולח אחיזה שליחות ע"י שליח או ע"י מכתב הוא, דאם שולח דבריו ע"י שליח אצי לא הוי כאילו הוא בעלמו מדבר, משא"כ כשכותב במכתב הו"ל כאילו הוא בעלמו מדבר עם הנכתב אליו, ולכך עיינו רואות דאם אי' שולח אחיזה שליחות לאורכו הנחמן הדבוק עמו בעצמות אהבה, אצי שולח גם מכתב עמו שהוא דרך חבה, וכן עשה הש"ת עם ישראל, הגם שהי' יכול ליתן לנו כל התורה ע"י שליח ע"י משרע"ה צלי מכתב, מ"מ מתוך חיצתן של ישראל שלח אליהם מכתב דרך חיבה.

וג"כ צס"ד להוסיף עד"ק, דהנה ראינו דחכמ"ל הוסיפו כמה מלות, והם שצע מלות דרבנן, וגם על תרי"ג עשו הוספות גדורים וסייגים, ואנו מקבלים עלינו כל המלות דרבנן וגזירותיהם, כמו מלות דאורייתא ממש, ועוד חמורים ד"ס יוחר מד"ת כדאיתא בגמרא (ע"י עירובין כא:), והנה מזה נראה צעליל דאין ישראל צעצטן עזי פנים כפשוטו, דאל"כ לא היינו מקבלים עלינו צאהבה וצחבה גזירות חכמ"ל, ועוד רא' דהנה גם צתוב"ק יש כמה פסוקים וכמה מלות אשר עפ"י פשיטות לא הי' הפירוש צזה כמו שצאמת הוא הפירוש, והפשטות של הפסוק לא נראה כן, אלא לפי שקבלו כן חכמ"ל, ולפי"ז כבר הי' לנו אמתלא להקל מעלינו עול התורה ומלותיה כמו הכותים והקראים שתופסים הפי' שלהם, אבל אנחנו מאמינים צני מאמינים שהפי' צתוב"ק הוא כמו שפירשו לנו חכמ"ל איש מפי איש עד הלכה למשה מסיני.

הקדוש דברי חול, ואם ה' קוראים בתורה בשעת התפלה אז לא ה' יכולים לברך על התורה, דהא אם מדברין בשעת התפלה, אז מכל לומר מפני שכן עזין הפירוש כפשוטו, וא"כ א"ל לברך עב"ת כו"ל, ע"כ קוראים בתורה שלא בשעת התפלה כדי שיוכלו לברך.

והנה עוד י"ל ראי' דלמעלייתן של ישראל ניתנה תורה, ואזכיר' אינם כדאין לתורה רק ישראל עם קדוש, זרע אברהם אברהם, והנה איתא במ"ר (ב"ר פ"א) על פסוק ואהי' אללו אמונ, אני הייתי כלי אומנתו של הקב"ה, דע"י התוכ"ק ברא השי"ת עולמו, כמו למשל הבנאי שמקודם שבונה את הבית עושה לעצמו ציור על נייר (פארפלאן), והנה כל העולם כלו לא נברא אלא בזכות התורה כמו שאחז"ל (ויק"ר כז) וכן פרש"י בפ' בראשית ע"פ יום הששי שהי' תלויין ועומדים עד ר' צמיון אם יקבלו התורה מוטב ואם לאו יחזור העולם לתוכו וצבו, וע"י שבת (דף פ"ה), והנה אם כל התורה לא ניתנה אלא מפני עזותן של ישראל, א"כ מה שייכות יש להעולם עם התורה, ואם לא ה' ישראל מקבלים התורה ה' די להחזירם לת"י ח"י לא כל העולם כולו, אע"כ דהתורה הוא קיום כל העולם וניתנה לישראל לצד, מפני שאר האומות אינם כדאים לה.

וה"ד חציצין ישראל שניתן להם כלי חמדה, דהיינו שמחמת חציצות ניתנה להם התורה, לא מחמת עזותן כפשוטו, וקאמר דחבה יתרה נודעת להם שניתן להם כ"ח שבו נברא העולם, דראי' שמחמת חבה יתירה ניתנה להם, דהא זו נברא העולם, דהיינו שכל העולם נברא בזכות התורה, ואם לא ה' ישראל מקבלין את התורה ה' העולם חוזר לת"י, ומזה מוכח שלא רק להחיש עזותן ניתנה להם התורה. ועוד ראי' מהא דמלאכים בקשו ליתן להם התורה, ואי התורה ניתנה רק להחיש עזותן של ישראל, הא ל"ש זה דמלאכים, ועוד ראי' מהא דהחזיר הקב"ה על כל או"כ ע"י נפש רצו לקבלה, הרי דהם עזי נפש ולצד רחבה יותר מישראל, דהא לא רצו לכבש האותיות בשביל לעשות נח"ר להקב"ה, וישראל חיקק ומיד אמרו נעשה ונשמע, הרי דאין להם עזות בעצמם, אלא ע"כ למעלייתן ניתנה להם התורה, ועוד ראי' ממלות שמחת יו"ט דהוא ג"כ אחת מהמלות ושמחת צחג, ואם דהתורה ניתנה להחיש הלא מלות זו של ושמחת צחג הוא בעצמו עוד מעורר מדת גבוהות הלצ כמאחז"ל (צרכות ל"ב). אין ארי נוכח מחוך קופה של תבן אלא מחוך קופה של צמר, אע"כ דלמעלייתן ניתן התורה לישראל.

ובזה נבין מה דאמרו בגמרא (פסחים ס"ה:) הכל מודים בעלמא דבעינן נמי לכס דהוא יום שניתנה צו תורה,

והנה אם לא ה' התורה ניתן ע"י מכתב אלא ע"י צע"פ בלבד, לא ה' אפשר לפרש זה כל אדם כרצונו, אבל במכתב כל אחד מפרש כהשגתו וברצונו, כמו למשל בגמרא שיש כמה פשטים וכתובים, וממילא ממה שניתן התורה בצחי' מכתב, ואפ"ה אנו מקיימים אותה כמו שז"ו חכמו"ל, מזה מוכח דאין אנו עזי פנים כפשוטו, דאל"כ היינו מפרשים התורה באופן שיכ"י לנו לקולא, ועוד ראי' מהא דהאצות קיימו התורה קודם שניתנה, ואם ה' הפירוש צרש"י הג"ל כפשוטו הרי הם לא ה' עזי פנים, והראי' שקיימו התורה צלי לזוי ואפ"ה קיימו התורה, ומוכח מזה דהתוכ"ק ניתנה למעלייתן של ישראל.

ובזה י"ל הפי' בגמרא הג"ל מפני שלא צרכו בתורה תחלה, דאיתא בשבת (דף ס"ג:) דלא ה' מתנהגים א"ע בצניעות, עיי"ש בגמרא דהי' מעילות בשמים בתוך מנעליהם עיי"ש וא"כ ה' בצחי' עזי פנים כפשוטו, וא"כ לפי שיטתם ניתנה התורה להחיש עזותן כפשוטו, וא"כ הא קיימ"ל דעל דבר שלא בא רק לסלק הנזק אינה נריכה צרכה ע"י צרכות (מ"ה). ובתוס' חולין (ק"ה). דעל ק"ש שעל המטה אין מצרכין שהוא רק מפני המצויקין עיי"ש, וא"כ לפירוש הג"ל א"ל לברך על התורה, והיינו דקאמר מפני שלא צרכו בתורה תחלה, דהיינו שהתנהגו באופן הג"ל בעזות כפשוטו, וא"כ ניתנה התורה רק להחיש עזותן, וא"ל לברך עב"ת.

ובזה לא אוכל להשקיע מלעורר על הצניעות שלא ילכו צנות ישראל צננוי צמר, הרי חזי' דלא חרבה ירושלים אלא מפני כך, וי"ל עוד הפי' עפ"י מה שראיתי בשם הרמב"ן הפי' ע"ד הפייטן כל עיר על תילה צנויה ועיר האלקי' מושפלת עד שאל תחתי, דבאמת ירושלים כבר נבנה והוא צהוד והדרה עיר כלילת יופי, אבל הכח אלקי' שבו דהיינו הקדושה שבה לא שבה והוא מושפלת ח"י, והי"ד כל עיר הגשמי על תילה צנוי, אבל עיר האלקי' וכו'. והנה איתא בספרי דירושלים הוא אותיות יראה שלם, והנה שורש לכל היכודות הוא הצניעות ואם זה אינו אזי ח"י נחרצ היכודות, והי"ד לא חרבה יראה שלם אלא מפני הג"ל שלא התנהגו א"ע בצניעות, והנה רבים אומרים הלא היא תיעוקת צמים, אבל אינו מספיק מפני שההרגל נעשה טבע, ויהי' קשה אח"כ לעכבה מהילוך זה, ע"כ למען הרחמים תזכרו מזה ולא תניחו ח"י לצוא ח"י המשחית אל צחיקם, וצרכות צניעות זוכין לכל מיני יצועות.

ובהנ"ל י"ל בדרך אחרת על המנהג שמתפללין שחרית ומוסף ציחד, והולכים לצחיקם לאכול ואח"כ חוזרין לקרות בתורה, לפי שנתפשט המנהג הרע לדבר צעת התפלה נגד השו"ע, והוא ענין עזות ג"כ לדבר בציהכ"ס

בשבת (קה.) מנין ללשון נוטריקון מה"ט שג' א"צ"י אגל נפשי כחצית יבצית, וז"צ בשלמא שאר הילפותות שם כמו אצרהם אצ המון גוים, זה יוחא דגשמע שם נוטריקון, דהא מפורש בפסוק דמשום זה קראו אצרהם וכן שאר הילפותות, אצל מלשון אנכי לא גשמע כלום, דהא יש לחיצה זו פירוש אפי' צלתי הנוטריקון, ומג'ל צאמת דאנכי הוא ר"ת הנ"ל.

וי"ץ דהנה מנינו (שבת פה.) שהש"ת בשעת נתינת התורה כפה את הכר כגיגית, ומצואר במפרשים דהוא צחי' חופה שהש"ת קידש אותנו ע"י חופה וקידושין, ובספ' קידושין הוא צחת הים, וחופה הוא כפיית הכר, והתורה הוא הכתובה, ולכך מנינו שהש"ת צבדודו ובעלמו נתגלה עלינו צמעמד הנצחר לא ע"י מש"ר כמו נתינת הלוחות, משום דקידושין וכתובה אפשר ליתן ע"י שליח, משא"כ חופה דהוא צחי' יחוד א"א ע"י שליח.

והנה אס' הש"ת קידש אותנו ע"י חופה וקידושין, כמו שמצרכין המקדש עמו ישראל על ידי חופה וקידושין, א"כ נחזיק הש"ת כביכול בדברים שהבעל חייב לאשתו שאר כסות ועונה, דהיינו פרנסה, וכן צפרקונה לפדות אותנו, וכן אנו מחויבין בדברים שהאשה מחויבת לבעלה, וקיי"ל מעשה ידי' של אשה לבעלה, א"כ מחויבין לעשות הכל לכבודו ית"ש, ולא מיבעיא המלות כמו שמצרכין אשר קדשנו צמלותיו, אלא אפי' דברי רשות נמי, דהא זה הוא בעיקר, דאלו צמלות לצד אינו ניכר עוד שמעשה ידינו הוא להש"ת כצחי' אשה דמעשה ידי' לבעלה, אלא אס' עושין גם דברי רשות לשמו ית"ש, אז ניכר שפיר צחי' אישות דמעשה ידי' לבעלה, כמש"כ הרמב"ן קדושים תהיו דקאי על דברי הרשות לעשותן בקדושה.

ובהג"ץ יוצן יותר דצזה ניכר צחי' קידושין דנתקדשו ישראל להש"ת כאשה המתקדשת מבעלה, וה"ד קדושים תהיו עם דברי רשות, דצזה ניכר צחי' קידושין, משא"כ דברי מצוה דא"א לעשות רק לשמו כמו הנחת עלית ותפלין, וכן יש כמה מצוות שיוכל לעשותן להנחת עצמו, ואס' אין כוונתו רק לשמו ית"ש, אזי הוא צחי' מעשה ידי' לבעלה.

והנה הנוטריקון הוא אות אחת שמצינים ממנה כל התיבה, אצל יש לפרש את האות מהיפוך להיפוך, כמו אות ע' ויכל להיות טכרה ויוכל להיות עומאה, וכן אות ת' ויכל להיות תפילה ויוכל להיות תפלות ח"ץ, וכן כל אות ואות, וכן הוא בעיני עובד"ז או צאותן מצות אשר יוכל לעשותן להנחתו ויכל לעשותן שיכ"י צחי' קדושה, וכן שיכ"י ח"ץ צחי' אחרת, והוא צחי' נוטריקון, והנה לפמש"כ

ולכאורה איפכא מסתברא כיון דצו ניתנה הי' לריך לומר דהכל מודים דצעי' נמי לד'. ולהג"ל יוצן שפיר דהנה ממלות שמחת ועונג יו"ט מוכח דלמעלותן של ישראל ניתן להם התורה, ע"כ צענרת דהוא יום שניתנה צו תורה, לריך להראות דלא להתיש עזותן ניתנה, אלא אדרבה למעלותינו כפי' המהרש"א וא"ש צס"ד.

ועוד י"ל ראי' דלאו מחמת עזותן כפשוטו ניתנה תורה לישראל מהא דהזכירה התורה"ק צשרלים ויש כמה לחוין על זה כדאמר' בגמרא (מכות עז:) אכל פוטיחא לוקה ארצעה נמלה לוקה חמש, והנה אין לנו לחקור על טעמי המלות, אצל צזה כצו המפרשים גם על פשטות הטעם דשרלים הם מעמטמים הלז, כדאיתא (יומא ל"ט.) ונעמתם צם אל תקרי ונעמתם אלא ונעמטם, ואכילה צשר השקן יוליד מדות אכזריות ועזות ותאות צאדם, ואס' איתא שהתורה ניתנה להתיש עזותן, אמאי נאסר להם אכילה השרלים, הלא התורה תהי' מגינה נגד מדת העזות שיולידו השרלים, אע"כ שהתורה ניתנה למעלותן, ואגב מעורר על אכילה פירות בלא צדיקה, ועוד מעורר על מה שנחפשט צין הכמון לאכול נוקערליך, עשאקאלאדען וכדומה צלי הכשר וזה אין לו שום שחר.

* * *

ק"א

תרצ"ה צעהלים יצ"ו

במדרש (ילקוט צמדצר רמז תרפ"ד) כשנתן התורה לישראל נתקנאו צהם אוב"ע אמרו מה ראו הללו להתקרב יותר אמר להם הקצ"ה הביאו לי ספרי יחוסים כדרך שבניי מציאין. ויל"ד הלא הקצ"ה החזיר עליהם ולא ראו לקבלה כדאיתא צע"ז צ:, וא"כ איך החליפו פניהם לשאל מה ראו אלו להתקרב יותר. ויותר לריך ציחור התשובה שהשיצ להם הש"ת הביאו לי ספרי יחוסים כדרך שבניי מציאין, א"כ הדק"ל אמאי החזיר הש"ת עליהם לקבלה, ואס' הי' צאמת צרונים לקבלה אמאי לא הי' לריכים אז לספרי יחוס. ועוד יל"ד על הלשון דהול"ל בפשיעות אין אחס צני אצרהם יו"י.

והנה צמס' ע"ז הנ"ל מציא בגמרא רק צקילור, וצספרי על הפסוק ד' מסיני צא מצואר יותר, ואיתא שם מלמד שהחזירה הש"ת על כל אומה ולשון, תחלה צא אלל צני עשו ושאלם אס' יקבלו התורה השיצו מה כתיב צה אמר הקצ"ה לא תרנח אמרו א"כ אינס רונים וכו'. וז"צ דשאלו מה כחי' צה, וכי אמר להם הקצ"ה שצרטנו ליתנה להם צכת צהי' להם לשאל מה עיבה. ונ"ל צס"ד איתא

ממה שהשי"ת צבדודו ובעלמו נגלה עלינו שיהי צחי חופה, מזה נשמע שאנו צבחי אשה מחויבין לעשות הכל לשמו אפי' דברים גשמיים וכדומה, והיינו צחי נטריקון.

וזה"ל נטריקון מה"ת מניין, מלן דלריך לעשות אפי' דברים שהם צחי נטריקון עפ"י התורה שר' א"ל"כ, והוא ר"ת אנה נפשי כחצית יחצית שהשי"ת בעלמו נגלה עלינו צמתן תורה, ומזה נשמע כנ"ל וא"ש, ועיי' ערוה"צ פ' לך בפסוק ומלכי לך מלך שלם הוליא לחם ויין עיי"ש.

ובזה יובן הגמרא (פסחים ס"ח:) הכל מודים בעלרת דבעינן נמי לכס שהוא יום שניתנה צו תורה. ול"צ אדרבה אם הוא יום שניתנה צו תורה לריך להיות הכל מודים דבעינן נמי לך. אבל להנ"ל יובן דהנה כבר מוזכר בספרים הקדושים, דענין ספירת העומר הוא דוגמת ז' נקיים שהאשה סופרת קודם עזילתה לבעלה, וה"ל כיון שהשי"ת קדשנו צבחי אשה ומתן תורה וכפיית הבר' הי' צחי נשואין, א"ל לריכין ז' נקיים, ולכן ז' פעמים ז' נגד ז' עומאות הריכיים שבעה ז' וזה נידה יולדת מלורע טמא מת וצועל נדה ח"ו, עכ"פ מזה דהתורה לא ניתנה רק בעלרת ולא קודם לכן, מזה נשמע דהקצ"ה קדשנו צבחי אשה, וא"ל צעי נמי לכס, להראות דהלכס נמי משועבד להשי"ת ולתוב"ק.

ובזה יובן כלשון מה ראו אלו להתקרב יותר, אע"ג דהקצ"ה החזיר עליהם ג"כ, מ"מ השי"ת לא ראה לקדשם צבחי אשה ואשה, והראי שלא לזה להם לספור ז' נקיים, ואין לומר דאם הי' מתרלים לקבלה הי' לזה להם אח"כ מלות ספירת העומר, דהא חזי דלישראל לזה לספור קודם ששאל אותם אם מתרלים לקבלה, ע"כ שאלו מה ראו אלו להתקרב, ויותר" דייקא, ע"כ לזה השי"ת הביאו לי ספר יחוס, "שלכס", דהיינו דהלכס יש לו ג"כ יחוס עם ספר דהיינו התורה כדרך שבני מציאים, דבאמת מלינו מדה זו באברהם אבינו כמש"כ לעיל בשם ערוה"צ, ומדה זו הוריש אברהם אבינו לבניו אחריו, משא"כ באברהם, והראי ששאלו מה כחי' זה, וגילו דעתם שאינם מתרלים לקיים רק מה שכת' זה צפירוש כמש"כ לעיל.

ועוד י"ל טעמא דכפיית הבר' צבחי חופה, כדי להראות שהחופה שהוא היחוד זה לריך להיות עפ"י התורה, וזה עיקר קדושתן של ישראל וכל היסוד, שאם אינו מזה בקדושה זו אז א"ל להזהר משום עצירה כי הוא המקור ואפשר שלכן נקרא כלשון הגמרא ופוסקים בשם מקור משום דהוא המקור ושורש לכל. והנה לא אוכל לחשות ולעורר שבענינים אלו מעטים מאוד השאלות, ואיך אפשר להיות שלא יהי שאלה אשר יהי לריכיים לשאל, אבל אם

אינם לומדים אין יודעים מה הוא שאלה, ע"כ לריך כל איש ואשה לדעת ההלכות על צורין, ויש נדפסים גם כלשון יודיש.

ובזה"ל יובן למד נקרא חג הזה כלשון חכמז"ל חג בעלרת, ועיי' קדושת לוי עכ"ל דכ' דאין שום מלורע מיוחדת על יו"ט זה כמו בשאר יו"ט. ולהנ"ל י"ל דהא מזה שלא ניתנה התורה מיד לאחר יו"ט, אלא לאחר ימי הספירה, מזה מוכח דהשי"ת קדשנו צבחי אשה כנ"ל, וע"ל רוצים לרמז בקריאת שם זה, ולכן נקרא עלרת כלומר דהשי"ת עלר א"ע כציוכל מליתן את התורה עד עתה, וכדי לרמז שאנו צבחי אשה שמעשה ידי' לבעלה.

ובזה יובן מה דאמר ר"י (פסחים ס"ח:) אי לאו האי יומא דקגרים כמה יוסף איכא בשוקא, ויובן עפ"י מה שכתבו המפרשים עעמים דמהני תשובה הא מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, אבל להנ"ל דאנו צבחי אשה לגבי הקצ"ה דקידש אותנו צמעמד הנצח ע"י חופה וקידושין, א"כ הא בעל שמחל על כבודו כבודו מחול, ולפי מש"כ לעיל מוכח זה ממה שהמתין הקצ"ה עם מ"ת עד לאחר ימי הספירה דהוא צחי ז' נקיים, והוא כדי שיוכל לעשות חופה וקידושין צחי נשואין, והנה ר"י החזק א"ע לבעל עצירה כדרך הדיקים האמתיים, אבל ממה שלא ניתנה התורה עד הכוא יומא לא קודם, מזה מוכח דמהני תשובה, והיינו דשמח ואמר אי לאו האי יומא דייקא דקגרים, כמה יוסף איכא בשוקא, והבן.

עיי' מש"כ לעיל דמעשה ידי' לבעלה. וי"ל להסביר באופן אחר, דאם האשה היא אוהבת את בעלה, אזי אינה מדקדקת לעשות דייקא מה שכתוב צכתובתה, והנה האומות שאלו מה כתוב זה, והראו לזה שאין רצונם לקיים רק מה שכתוב צפירוש צכתובתה, ע"כ לא ראה צהם השי"ת. וזה יובן בעצם דשלוס מסוגל לפרנסה, וכן להיפוך ח"ו, דהנה השי"ת נותן פרנסה דהא בעל מחוייב לפרנס את אשתו, והנה אם הם צאגודת אחת אז הם כנוף א', משא"כ כשאינם צאחדות א"כ הם כמה גופים וצחי כמה נשים, ואז אין השי"ת חושבן צבחי אשה, דהא איכא חדר"ג מ"ה, והשי"ת שומר תורתו אפי' גזירות חכמים, וא"ש.

ובזה יובן מש"כ צנוא"ל דישראל אינם צעילים דהם צדוקים למקום, וצאחוי"ת הק' כ' דהם צחי צדוק לשם מלאחריו דאינו נמחק, ול"צ להבין האיך שייך לפניו ית"ש ענין מלפניו או מלאחריו. ולהנ"ל יובן עפ"י דאמרי צגמרא (צרטות סא.) אחורי ארי ולא אחורי אשה ואפי' אחר אשתו, וא"כ כיון דישראל הם צחי אשה לריכין לילך

אחריו, וה"ד אחרי ד"א תלכו דתחי' בצחי' אשה, והיינו הכוונה שהם דבוק מלאחריו דהיינו שהם צחי' אשה, ואשחזו כגופו וממילא אינם נמחקין, ועוד הא הצעל מחויב בפירקונה.

ובזה יוצן נחמו נחמו עמי, משום דיאמר אלקיכם דהא כתי' אלקיכם, לרמז דישראל הם דבוקים לשם מלאחריו והם בצחי' אשה, וממילא הוא נחמה דהא הצעל מחויב בפירקונה.

הערה

ובזה יוצן דבכמה מקומות כתי' שכר מלכ זבדי עלמא, כגון אס בחוקותי תלכו וגו'. ולהכ"ל יוצן עפ"י משא"ל (דברים פ"א). ולא הלכו זה שלא זרכו בתורה תחילה, וכתבו המפרשים הכוונה לעסוק בד"ת דאפילו העסקים צעניי מו"מ וצעניי עוב"ז נמי יהי' עפ"י התורה עיי"ש, עכ"פ הליכה מוכח על עניי עוב"ז, ועיי' מש"כ צפ"ח ועל הזמר לשצ"ק הילוכך תהא בנחת עיי"ש, וה"ד אס בחוקותי, "תלכו" דייקא, אז אהם בצחי' אשה נגדי כנ"ל, וא"כ הצעל חייב במזונותיה וצרכי'. וכן צפ"ק עקב ושמרתם ועשיתם אותם י"ל דהכוונה דאחם צעמכם תעשו המלות, דאס עושין מדבר רשות מלכ, א"כ האדם צעמנו עשה המלכ.

* * *

ק"ב

תרצ"ו צעהלים יצ"ו

בשנתן הקצ"ה התורה לישראל נחקנאו בהם אוה"ע אמרו מה ראו אלו להתקרב יותר אמר הקצ"ה הביאו לי ספרי יחסיכם כדרך שצניי מציאים שני ויתלדו על משפחותם לבית אבותם (ילקוט במדבר רמז תרפ"ד). ואריך להבין וכי לא הי' יכולין להביא ספרי יחוס שלהם, והול"ל שאין אחם מיוחסין כמו צניי. הנה איתא בפרקי אבות (פ"ג מ"ד) חציבין ישראל שניתן להם כלי חמדה חבה יתירה נודעת להם שניתן להם כלי חמדה שבו נצרה העולם. ואריך ביאור להבין ענין המעלה שבו נצרה העולם, וכי מה נפק"מ אס העולם נצרה בהתורה או לאו.

וב"ב צ"ד הנה אנו רואים שדורות האחרונים נחזו ענין העטלעפון ועטלעגראס שהוא תועלת גדול להעולם, ועוד ענין הראדיא שהוא טעלעפאן צלתי שום חוט, ופלא גדול הלא ידוע ומפורסם והכל מודים שמוחות הראשונים הי' גדולים יותר ממוחות שלנו ואין דמיון וערך להם, כי כמו שהגופים הי' יותר חזקים כמו כן המוחות, וא"כ מדוע לא המליאו זאת דורות הראשונים, רק דורות הללו שהמוחות חלשים בתכלית.

והטעם הפשוט הוא שהקצ"ה רצה להראות שהוא הוא הממליא כל הנמצאים, והוא נותן השכל והדעת להאדם, ואס הוא אינו נותן הדעת א"א להמליא כלום, והר"י שדורות הראשונים לא המליאו כלום, אעפ"י שהי' להם מוחות גדולים עד אין חקר לערך המוחות שלנו, ואפי' האיחזקנא הכנען לא המליאו רק דורות שלנו שהתחילו המוחות להתקען, ועין צעין רואים שמעת שהתחילו המוחות להתקען, אז התחילו להמליא המלאות שונות, וכל המלאות שצולס המליאו צמאה האחרונה מעת שהחלשו המוחות, והוא הכל להוכיח שרק צסייעתא ממרוס ממליאים כל הדברים שצולס.

אב"י יש עוד דברים צנו, דהנה כחיצ (דברים לב) יעקב חבל נחלתו, ומצואר בליקט"א להרצ התניא דכל איש ישראל מקושר צשורשו, בחבל הזה אשר הוא שזור מתרי"ג חוטין דהיינו המלות, ואס פוגם צמלכ אחת אזי נפסק אותו החוט המכוון נגד מלכ ז', וממילא נחלש החבל מעט, ואס נפסק עוד חוט א' נחלש ציותר עד שנפסק ח"ו לגמרי, וכן צאיסור כרת ח"ו נפסק ח"ו החבל, והנה דרך אותו החבל עולים התפלות של כאו"א, ע"כ אס החבל נפסק א"א להתפלה להיות פרחית לעילא מאחר שהחבל נפסק כמו בחבל העטלעפון.

והנה העולם נצרה ע"י התורה כמ"ש המדרש (צ"ד פ"א) ואחי' אללו אמונ, ממילא כל מה שיש בתורה מלינו כח זה צעולס, והנה ענין חבל הכ"ל נרמז בתורה כי חלק ד' עמו יעקב חבל נחלתו, והכוונה כנ"ל דכל איש קשור ע"י חבל צשורשו, מיהא אס מתנהג צאופן שנפסק החבל ח"ו, אזי נפסק ח"ו מהקדושה העליונה, והיינו דקאמר כי חלק ד' עמו דהיינו אס ישראל מתנהגים צאופן שהם חלק ד', אזי יעקב חבל נחלתו אז החבל קיים, משא"כ אס אינם מתנהגים צאופן הכ"ל, אזי אין החבל קיים ח"ו.

מיהא כבר מלינו שגס צלתי חבל יש צמליאות התקשרות כגון ע"י ראדיא שהמליאו צזמנינו, ואס מלינו כן צעולס אזי מוכרח שיהי' נמלא צתורה, דהא צתורה נצרה העולם, וע"כ צתורה וצתפלה נמי כן הוא, אעפ"י שכבר עבר ח"ו על עבירות של כריתות ומיתות צ"ד, מ"מ אס עושה תשובה ומתפלל ולומד לשמה, אעפ"י שלא חיקן עוד את החבל הכ"ל שיהי' חוזר ונקשר, מ"מ השי"ת מקבל צרחמים וצראן תורתו ותפלתו, מיהא צלתי תשובה א"א שיקבל תורתו ותפלתו, כי כמו שאס הראדיא אינו מחוקן כראוי אין שומעים צו כלום, וכן אס אלל הראדיא שטאציאן מקולקל המכונה, אזי אין הולך הקול מרחוק, כמו כן אלל האדם, דהאדם הוא כמו ראדיא, שאעפ"י שיוכלו לשמוע תפלתו צמרוס צלתי החבל המחוקן, דהיינו שורש נשמתו

חינו מחובר לו, מ"מ האדם בעלמו לריך עכ"פ שיבי ראו
זה ע"י חרטה על עונותיו.

והנה צדירות הראשונים שהי מאמינים בכל התורה ודברי
חז"ל, והי מאמינים שישראל קשורים בשורש נשמתם
ע"י צחי יעקב חבל נחלתו, והי מאמינים שתורתן וחפלתן
של ישראל נשמע צמחם ועושה רושם בעולמות העליונים,
ע"כ לא הי מהלך שהשי"ת יגלה חכמה זאת של
העלעפאן, אבל אח"כ כשנחלש האמונה הולך לגלות
חכמה זו, שיקחו מזה מוסר השכל הנ"ל שתפלת ישראל
נשמע למעלה צמחם ע"י הצחי של יעקב חבל נחלתו,
ושידעו שצריכין לשמור החבל הנ"ל השזור מחרי"ג מלות.

והנה כשנחלש העלעפאן ולקחו מוסר הנ"ל, שע"י החבל
הנ"ל נשמע התפלה למעלה, אח"כ לפי"ז יוכלו ח"י
לעשות שזאם עברו ח"י עצירות שהחבל נפסק על ידם שוב
אין תקנה, ע"כ גילה השי"ת חכמה זו של הראייה להראות
שיש עוד תקנה לחקן המכונה של ראיה, דהיינו לעשות
תשובה, וממילא הא צהא תליא דכיון שנעשה המלאכה של
עלעפאן הי מוכרח להמליץ גם זאת דהיינו הראייה, כדי
שלא ליתן מקום לעשות עושה הנ"ל, שכיון שנפסק החבל
שוב אין תקנה לתורתו ולחפלתו.

והנה מהנ"ל שנחכו ענין הראייה, והוא כדי ליקח מזה
מוסר השכל הנ"ל, דהא כל מה שצרא הקצ"ה
בעולמו לא צראו אלא לכבודו (אבות ספ"ז) ליקח מוסר,
מזה נשמע שהשי"ת מהדר אחר ישראל שיעשו תשובה, ואינו
רוצה להשליכם מלפניו ח"י, וה"ד חציבין ישראל שניתן להם
כלי חמד. חב יחירה נודעת להם שניתן להם כלי חמד
שבו נצרא העולם, שאם לא הי נודעת להם שצרא נצרא
העולם, אח"כ לא הי אפשר לקחת מוסר הנ"ל מענין
האמונה ושמחני תשובה הנ"ל, דהא לא הי נודע שכל מה
שיש בעולם יש דוגמתו צחורה, אח"כ לא הי ניכר אהבת
הקצ"ה לישראל שהיא מחזר אחריהם שיעשו תשובה, ואינו
יכול כביכול להפרד מהם, אבל עכשיו שנודעת להם ענין
הנ"ל, ע"כ ראינו שהשי"ת רוצה בתשובה, ונעמא שהשי"ת
אינו יכול כביכול להפרד מישראל ומחזר אחריהם שיעשו
תשובה, היינו לפי ששורש נשמת ישראל אחוזה בכסא כבודו
ית"ש, ע"כ אורייחא וקוצ"ה וישראל חד הוא (זוה"ק אחרי
עג), ע"כ מחזר השי"ת אחר ישראל שישונו בתשובה.

ואפשר שזה כוונת הגמרא (שבת פ"ע:) צשעה שעלה
משה למרום אמרו מלאה"ש להקצ"ה מה לילוד
אשה ציינו אמר להם לקבל תורה צא וכו' תנה הודך על
השמים וכו' אחוז בכסא כבודי וחזור להם תשובה,
ולכאורה מפ"מ הולך השי"ת לאמור לו שיאחוז בכסא

כבודו, וכי צלתי זה לא הי אפשר להגן עליו מפני
המלאכים, ולהנ"ל מובן דבאמת לא הי באפשרי ליתן
התורה רק לישראל, דהא אורייחא וקוצ"ה וישראל חד הוא,
וא"א כביכול להפרד זמ"ז, ונעמא הוא הנ"ל לפי שישראל
שורש נשמותיהם אחוזי בכסא כבודו, ולהנ"ל הי"ע
דבשי"ת מחזר אחר ישראל שישונו בתשובה, וה"ד אחוז
בכסא כבודי דהיינו אמור להם שישראל אחוזים בכסא
כבודי, והראי חזור להם תשובה דבשי"ת מחזר אחריהם
שישונו כנ"ל.

והיי"ז דמלניו צפסוק (שמות יט) ויתן שם ישראל נגד
הבר ופרש"י כאיש א' בלז א', הרי דאחדות הי
הסיבה לקבלת התורה, ולכאורה אינו מובן בהמשך לקבלת
התורה, ולהנ"ל מובן דבאמת אם שורש נשמתם של ישראל
אחוזים בכסא כבוד, אז צריכין באמת להיות באגודה אחת,
דהא שורש א' להם, ולהנ"ל הי"ע דהתורה ניתנה לישראל
דייקא, לפי שהם אחוזים בכסא כבוד, מיהא אם אין
אחדות אזי נראה ח"י כאילו אין מאמינים ששורש
נשמותיהם הוא אחד, וא"כ א"א ליתן להם התורה כקושי
מלאכי השרת, ע"כ שפיר יש שייכות האחדות של ישראל
לקבלת התורה.

ואפשר דהיינו הכוונה בגמרא (פסחים ס"ח:) הכל
מודים בעלמא דצעינ נמי לכם שהוא יום שניתנה
בו תורה, ולכאורה מאי שייכות יש לתורה באכילה ושתייה.
ולהנ"ל י"ל הכוונה הכל מודים דצעינ נמי לכם, פי'
התחברות ביחד, משום דהתורה לא ניתנה רק משום זה
כנ"ל.

ובזה שפיר יובן המדרש הנ"ל הביאו לי ספרי יחוסיהם
כדרך שבני מציאין, דהנה יחוס הוא שייכות
והתחברות, כמו שמלניו בגמרא (קדושין סט.) עבד אין לו
יחוס פי' שייכות לאבותיו, דהנה לפי מש"כ הי"ע דהתורה
לא ניתנה רק לישראל, לפי שהם אחוזים בכסא כבודו ית"ש,
ומה"ע יש לישראל שייכות זל"ז כנ"ל, וה"ד הביאו לי ספרי
יחוסיהם, דהיינו שגם אחס יש לכם שייכות זל"ז כדרך
שבני מציאין, והבן.

* * *

קיג

תרצ"ז צעהלים יצ"ו

חב"ב"ן ישראל שניתן להם כלי חמד חב יחירה נודעת
להם שניתן להם כלי חמד שבו נצרא העולם
(פרקי אבות פ"ג מ"ד). וז"ל מאי מעליותא הוא לגבי

ישראל שהעולם נצח צחורה, וכי ראונו לצרור עולם בתוכו"ק. וי"ל עפ"י וספרתם לכם ממחרת השבת דקצלו רח"ל (מנחות סה). דהוא ממחרת פסח, ולבואי מדעת הלדוקים שהי' אומרים עלת אחר השבת. וי"ל מפני מה מסרו הלדוקים נפשם להעמיד דבריהם צד דעלת הוא אחר השבת, ולפום ריהעא לא נודע אחי שורש פורה ראש ולענה הי' עמון צד.

וג"ל דהנה הרמב"ם כ' החילוק בין מעלות החכמה למעלות העשירות, דעשירות אין לו שום שייכות עם האדם רק שהוא שלו, אבל שייכות אין לו עמו, ואם צרנו ליתנו לאחר יוכל ליתנו, וגם יוכלו לגנוב ממנו רכוש, משא"כ החכמה הוא מיוחד בעלמותו ומכותו של האדם, וא"ל ליתנו במתנה וגם א"ל לגנוב ממנו עי"ש ברמב"ם, מיהא גם נשאר חכמות אינו דבוק עמו אלא עם גופו, אבל לא עם נשמתו, דהא נשמת נשאר כל חכמתו צד העולם, מיהא זה נשאר חכמות, משא"כ בחכמת התורה אינו נשאר חכמתו צד העולם, אלא שיצא עמו התורה הקדושה לעולם העליון, כמאמר ר"ל (פסחים ג.) אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו, ולא עוד אלא שע"י התורה"ק יוכל להביא עמו כל הדברים שבעולם, הן מעשיו ודיבוריו ומחשבותיו, את הכל יוכל להביא עמו לעולם העליון ולגנוז לעצמו לעוה"ב, ומכש"כ העשירות והנכסים שלו וכמעשה דמונצו המלך (צ"צ יא.) עי"ש.

והנה יש טעמים צדמיונם צאמרם דאיש סוחר אשר מסחרו לנסוע לצד הגוים, א"ל לו להזכר בכל פרטי התורה ודקדוקיה, אבל טעות הוא דהא הקצ"ה נתן התורה"ק לזה העולם, ואם לא הי' באפשר לקיים התורה צד העולם, הי' השי"ת מותן התורה למלאכים שבקשור, ועוד הא מצינו בתורה"ק כמה הלכות שא"ל לקיימם רק מי שעוסק במסחר, כגון הלכות משא ומתן וכדומה, הרי דגם סוחר יוכל להתנהג בכל פרטיה, ועוד הלא התורה הי' כלי אומנתו של הקצ"ה בשעת צריאת העולם, כדאיחא במדרש (צ"ר פ"א) ואהי' אללו אמן א"ת אמן אלא אומן, ואם לא הי' באפשרי צד העולם לקיים התורה הקדושה בכל האופנים, אז לא הי' באפשרי להצטרות ע"י התורה"ק, ומדנצרת ע"י תורה"ק, ע"כ מוכרח שהתורה תוכל להתקיים צד העולם והבן, והיי"ע דהשי"ת צד העולם בתורה"ק, כדי שתוכל להתקיים גם צד הלכות העולם, אחת שכמה פעמים הוא נסיון גדול, אבל האדם לריך לכבד את יצרו ולעמוד בנסיון, וכל מה שהנסיון יותר גדול השכר יותר גדול.

והנה יש מתחדשים שאומרים שהתורה אין לריבה להתקיים רק כפי רוח הזמן, ובפרט צענין גידול צנים, אבל לפי האמור מתבאר סתירת דבריהם, מהא

דחזין דהארץ לא שינתה מדתה, וכן כל הנצחיים שבעולם שנצרו צשט ימי צראשית כולם עומדים כמו שנצרו, ואם איתא שהתורה נשתנה הי' גם עצם העולם נשתנה דהא כל קיום העולם הוא מהתורה"ק, שעל שלשה דברים העולם עומד וא' מהן הוא התורה (אבות פ"א מ"ג), אלא על כרחך שהתורה לא נשתנה, וכמו שכתב הרמב"ם צ"ג עיקרי אמונה צפי המשניות לסנהדרין ותיקנו חז"ל לאומרם בכל יום, ועי' ערוה"צ פ' וישלח על פרש"י שם מחנה לשון זכר ולשון נקבה עי"ש.

והנה הלדוקים הי' אפיקורסים, והי' רוצים שהתורה תתקיים רק כפי רוח הזמן, ע"כ הי' אומרים עלת אחר השבת, דאחר השבת הוא מנוחה מהעסקים עפ"י פקודת הממשלה, ואפשר שהי' בן גם צימי חכמי התנאים, והנה בעלת נחמה תורה, אבל הם אומרים דעלת הוא רק אחר השבת, דהיינו דהתורה אין מהלורך לקבלה, רק כשהוא מנוחה מהעסקים, אבל כשעבוד בעסקים אז הוא פטור, אבל צאמת אין אחי בן חורין להבעל ממנה.

ואפשר דהיי"ע דהשי"ת כפה עליהם את הכר כגיגית (שבת פח.) והקשו בתוס' הא אמרו נעשה ונשמע צרנוס העוב. ולהביל י"ל עפ"י דמציא במג"א (א"ח סי' תל"ד) המדרש דישאל הי' ישנים כל הלילה והוצרכו שיעורו אחס, ע"כ נוהגים להיות ניעור כל הלילה צליל שבעות לתקן זאת עי"ש. והנה עצם האדם כשמחשורר משינתו לא מעלמו רק שמעוררין אותו באמצע שינתו, אזי אין דעתו מיושב עליו, ולריך זמן שיתחולל עליו דעתו, ע"כ כאשר מרע"ה עוררם שיצאו לקבל התורה, ראו שהשי"ת ימתין אחי זמן שיתיישב, כי תיכף אחר השינה אין יכולים לקבל התורה שעמוקה ורחבה מני יום, אבל צאמת אין אחי בן חורין להבעל ממנה, ואל תאמר לכשאפנה אשנה, ואפי' ערוד בעסקיו מ"מ לריך ג"כ לקבוע עת לתורה"ק, ואעפ"י שא"ל ללמוד אז צעיון, מ"מ השי"ת אין מבקש מהאדם שיעשה מה שאין ציכולתו, ומי שהוא בעל מוח קטן ילמוד צעיון רב כמו בעל מוח גדול, ואפי' אם א"ל לו כלל ללמס מחשבתו לתורה, מ"מ הוא יעשה את שלו, ובפרט הלא ארז"ל (ע"ז י"ט.) ואמר רבא לעולם ליגרים איניש ואע"ג דמשכח ואע"ג דלא ידע מה קאמר שואמר גרסה נפשי לתאצה גרסה כתי' ולא כתי' טחנה עי"ש, וידוע מה שאמר רבינו בה"ק מהר"ז אחי של רבינו בה"ק צעל נע"ל על עלמו שלא יענישו אותו בעולם העליון על שאינו נוהג כמו רבינו מהדו"צ זי"ע, אלא יענשו אותו על שאינו נוהג א"ע כמו זוסא.

ע"כ השי"ת אינו מבקש מסוחר שיבד כל היום על התורה, כמו מי שתורתו אומנתו, אבל מבקש ממנו

שיתנהג כמו סוחר, ושיקבע עתים לתורה ויגדל בניו לתורה וכדומה, כי התורה היא ניתנת לכל אפי' להסוחרים הגדולים, ואפי' מי שמוכרת ליסע כל השבוע בין הערלים.

והנה כבר כתבנו לעיל דמזה העולם נצרא ע"י התורה"ק, מזה נשמע ג"כ דהתורה"ק תוכל להתקיים בכל האופנים, וגם שהתורה"ק לא תשתנה ח"ו לעולם, לא כמותן שאומרים שהתורה"ק אין מהלך ח"ו לקיים אלא כפי רוח הזמן, וגם ע"י התורה"ק זיכרון לגנוז לעצמו לעובד"צ כל מעשיו, ואפי' כל תנועותיו כנ"ל, וה"ד חציבין ישראל שניתן להם כלי חמדה שבו נצרא העולם, ומחמת זה זיכרון להפך הכל לקדושה.

ובזה ניחא מה דאמרי' (פסחים סח:) הכל מודים צעלרת דצעין נמי לכם שהוא יום שניתנה בו תורה. ולכאורה איפכא הול"ל הכל מודים דצעי נמי לד', מחמת שהוא יום שניתנה בו תורה. ולהכיל ניחא דהא גם המלאכים צקשו את התורה, אבל השי"ת ראה שגם עניני עובד"ז יתנהגו עפ"י התורה, ולכך לא ניתנה להמלאכים, ולכך שפיר צריכים לכם כדי להמשיך קדושה גם לעניני עובד"ז, וא"ש צס"ד.

הגדלת התורה

* * *

פרשת שלח

קיד

תרפ"ט אוירשיווא יצ"ו

והנה האדם לא די לו בשמירת גופו, אלא צריך גם לשמירת שכלו, ולריך ללמוד כל הדברים שצריכים להנהגת העולם, וגם צריך לקיים שבע מצוות שניתן לצ"צ שנלמד לקיים שכל האדם, והנה יש מדרגה יותר גבוהה דהיינו מי שיש לו נשמה חלק אלקי ממעל, ע"כ מהלך לקיים גופו חוקים היותר עוצים ומפניקים, מהחוקים שנלמד לקיים גופו של גוי, דהיינו שהמלאכים שניתן מהם גוף הישראלי אינם גסים, כמו מאלכ אוב"ע שהם השקצ והעכצר וכדומה, והנה גם נשמחו צריך יותר חוקים לקיומו מנפשות אוב"ע, ע"כ לא די לו שבע מצוות אלא צריך תרי"ג מצוות.

והנה כמה צ"א סוברים שצאם אינו משמר התרי"ג מצוות אע"ג דצטל ממנו שם ישראל, מ"מ שם אדם לא צטל ממנו, אבל זה טעות דהא כיון דטעמא דישאל צריכין תרי"ג מצוות הוא לפי שהם יותר במדרגה, ע"כ צריכין לקיומם תרי"ג מצוות, א"כ פשוט הוא דאם אינו משמר התרי"ג מצוות שצטל ממנו שם אדם, דכמו דא"ל לומר דאם יאכל אדם מאכלי בהמה, אע"ג דיופסד ממנו שם אדם, מ"מ שם בהמה לא יאבד ולא יהי גרע מבהמה, כך א"ל לומר דאם ישראל לא ישמר חוקיו, ישאר עכ"פ צבחי אדם פשוט, וזה הוא דבר פשוט.

ע"כ אמרו צגמרא (צ"ל כה:) מפני מה נתנה תורה לישראל מפני שהן עזין שבאומות, וכ' רש"י שניתנה להם התורה להחיש עזותן, והמהרש"א הקשה דא"כ אין התורה מעלייתא לגבי ישראל. אבל להכיל ניחא דאדרבה מזה שהולך ליתן להם התורה להחיש עזותן, מזה מוכח דנשמח יותר גבוה מנפשות אוב"ע, דנלך להם יותר חוקים לקיים רוחניותם ממה שנלך לאוב"ע וא"ש.

ידבר ד' אל משה לאמור שלח לך אנשים ויתורו את ארץ כנען אשר אני נתן לבני ישראל לאחוזת ארץ ארץ אחד למטה אבותיו תשלחו כל נשיא זהם. ופרש"י לדעתך אני איני מצוה אותך אלא אם תרצה שלח. ויל"ד מ"ע לא מצונו צאמר דברים שהשי"ת נתן לו רשות לעשות כרצונו, רק אמר לו לעשות או שלא לעשות, וכאן גבי שלוח מרגלים נתן לו הברירה. עוד פרש"י למה נסמכה פרשת מרגלים לפ' מרים לפי שלקחה מרים לפי שדברה צאחי, ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר, וכבר עמדו המפרשים מהא דאמרי' צגמרא (ערכין עו.) צא וראה עונשה של לשה"ד שהמרגלים לא דברו אלא על עמים ואצנים ק"ו למי שמדבר על מי שיש בו דעת, ולפי"ז האיד אפשר למילף ממרים שלא לדבר על עמים ואצנים.

ו"ל דהנה השי"ת צרא את העולם שיש זה אלפי אלפים ורבי רבבות מונים ממינים שונים עד אין מספר, וע"ד כלל נחלק העולם לד' מדרגות דומם צומח צע"ח מדבר, והנה דבר ידוע הוא דכל מה שהוא במדרגה יותר גבוה צריך יותר שמירה וגם עלול יותר להפסד, למשל הארץ היותר נמוך במדרגה, אין צריך שום שמירה ושום חק לקיומו, ואפי' לא יעשו עמה כלום להחזיקה, מ"מ לעולם עומדת כמו שנצרה, ובעלי צומחים הם במדרגה יותר גבוה, ע"כ צריכין חוקים לשמירתן ולקיומם, דהיינו גשם יורה ומלקוש וזריחת השמש וכיו"צ, צעל חי הוא במדרגה יותר גבוה מהצומח, ע"כ צריך שמירה יותר, דהיינו שלא די לו צמח וזריחת השמש, רק צריכין לאכילה ושינה וכיו"צ, ועלול יותר לקלוקל והפסד מהצומח.